

RESOLUCIÓ DE LA SINDICATURA DE GREUGES

QUEIXA RELATIVA AL DRET A UN URBANISME HARMONIÓS I EL DRET A LA IGUALTAT

ANTECEDENTS

Descripció dels fets objecte de la queixa

En data 1 de febrer de 2024, el ciutadà, de l'Associació de veïns i veïnes, va presentar una queixa en aquesta Sindicatura sobre la necessitat d'equipaments públics al barri de la Dreta de l'Eixample, així com per la possibilitat de traspàs al consistori de l'edifici de l'antiga Tresoreria de la Seguretat Social, de la ronda de Sant Pere, per incloure-hi equipaments.

Aquest edifici està buit des de fa més de 10 anys, té més de 5.000 m² de superfície i està qualificat d'equipament (clau 7a) al Pla general metropolità de Barcelona. Va ser objecte de tres intents de subhasta per part de l'Administració de l'Estat, sense èxit. Després de sis anys de reivindicació veïnal, aquest equipament segueix tancat i el veïnat no té constància que el consistori hagi realitzat cap negociació per adquirir-lo. No obstant això, ateses les seves dimensions, podria destinar-se a habitatges assistits per a gent gran, una residència i un centre de dia, i fins i tot, a una nova biblioteca, entre altres possibilitats.

L'entitat promotora de la queixa exposava com antecedents que l'any 2018 la Sindicatura de Greuges, en el marc d'una actuació d'ofici, ja va recollir el problema de la manca d'equipaments públics, esportius, culturals, de trobada, d'atenció i esbarjo per a les persones grans, i la pèrdua d'oportunitats per incorporar edificis al patrimoni municipal a fi de destinar-los a l'ús comú.

L'any 2019, aquesta Sindicatura va rebre resposta del Districte de l'Eixample, en la qual es reconeixia el dèficit d'equipaments públics, motiu pel qual s'estaven cercant espais on poder ubicar serveis, però es trobaven amb limitacions.

Actuacions fetes

Admesa a tràmit la queixa, la Sindicatura va iniciar la instrucció de l'expedient. Va estudiar els fets i la legislació aplicable, amb la finalitat de valorar si s'havien aplicat els

principis de bona administració per a la salvaguarda dels drets fonamentals a la ciutat.

Després d'examinar el contingut de la queixa i la documentació aportada per la persona interessada, es va considerar convenient dirigir-se al **Districte de l'Eixample** per tal de conèixer les intervencions realitzades en relació amb la queixa presentada.

El dia 22 de febrer de 2024, es va sol·licitar a aquest organisme la informació necessària per a l'estudi de la queixa.

Resposta dels òrgans afectats

El dia 20 de març de 2024 aquesta Sindicatura va rebre la informació sol·licitada. L'escrit exposa les actuacions que va dur a terme l'Ajuntament.

CONSIDERACIONS

1. Informació massa genèrica

Abans de res, des d'aquesta Sindicatura es vol manifestar que la informació facilitada en l'informe de resposta és molt genèrica. D'una banda, considerem que el Districte podia haver aportat les anàlisis realitzades per arribar a les conclusions sobre les necessitats d'equipaments concrets que es mencionen al seu informe. De l'altra, la resposta resulta poc concreta en relació amb les possibles gestions sobre l'adquisició de l'edifici de la ronda de Sant Pere.

En conseqüència, es recorda al **Districte de l'Eixample** l'obligació dels òrgans municipals, d'acord amb el que estableix la base III, apartat 3 del Reglament de funcionament de la Sindicatura de Greuges de Barcelona, d'aportar dades, expedients i, en general, tota la documentació necessària perquè pugui dur a terme les seves actuacions de supervisió.

2. Antecedents

L'any 2018, en el marc d'una actuació d'ofici, dins el Programa de visites als barris de la ciutat de Barcelona, la Sindicatura de Greuges de Barcelona va visitar el barri de la Dreta de l'Eixample. En la corresponent resolució, es conclouia, entre d'altres qüestions, **la necessitat de disposar d'un pla d'equipaments públics per al barri**. També es proposava que l'Ajuntament de Barcelona, d'acord amb l'article 9 de la Llei 1/2006, per la qual es regula el règim especial del municipi de Barcelona, valorés establir amb l'Administració de l'Estat una alienació preferent de l'edifici de la ronda de Sant Pere per poder-lo incorporar al patrimoni municipal.

També es recordava al Districte i a l'Ajuntament de Barcelona la necessitat de donar resposta raonada a l'AVV Dreta Eixample quan plantegessin mesures i propostes concretes que contribuïssin a millorar la vida col·lectiva i de la ciutat en general.

L'any 2019, aquesta Sindicatura va rebre resposta del Districte de l'Eixample en què s'exposava que, en aquell moment, el barri de la Dreta de l'Eixample disposava dels següents equipaments de gestió municipal:

- Dos equipaments culturals, el Centre Cultural Casa Elizalde i la Biblioteca Sofia Barat.
- Un casal de gent gran situat al carrer Roger de Flor i, en construcció, l'Espai de Gent Gran Transformadors al barri del Fort Pienc, limítrof amb el barri de la Dreta de l'Eixample i que, per tant, també donaria cobertura a una part del barri.
- Un espai veïnal, al carrer d'Aragó, 317, que estava en obres d'adequació.

Es destacava la imminent inauguració, en aquell moment, de l'Ateneu el Poblet al barri de la Sagrada Família, limítrof amb el barri de la Dreta de l'eixample, en un local adquirit per l'Ajuntament el 2017.

Es reconeixia que, a diferencia d'altres barris de l'Eixample, que sí disposaven d'una xarxa d'equipaments més completa, a la Dreta de l'Eixample no hi havia cap centre públic esportiu, ni tampoc d'educació en lleure infantil (casal infantil).

El Districte de l'Eixample era conscient d'aquestes mancances i estava cercant activament edificis i solars, però això resultava difícil per la falta de solars i l'elevat preu dels edificis. Pel que fa a la incorporació d'edificis al patrimoni municipal quan respongués a un interès públic, s'havia d'analitzar l'eficiència de les oportunitats d'adquisició que es presentaven, ateses les limitacions del pressupost municipal i la destinació a altres prioritats. S'afegia que els processos d'adquisició de patrimoni són complexos i que malgrat el Districte exerceixi la iniciativa, la decisió final podia correspondre al Consell Municipal, la Comissió de Govern o l'Alcaldessa, segons correspongués.

3. Sobre la dotació d'equipaments del barri de la Dreta de l'Eixample

L'AVV Dreta de l'Eixample va elaborar un document titulat "Reivindicacions per al mandat 2023-2027" en el qual s'abordaven diferents aspectes, com ara els equipaments, l'habitatge, el medi ambient, la mobilitat, el patrimoni i les zones verdes.

Pel que fa a equipaments, es destacaven els punts següents:

1. **Adquisició de propietats públiques:** l'edifici de la Tresoreria de la Seguretat Social de la Ronda de Sant Pere i el Palau Montaner, situat al carrer de Mallorca, on es troba la Subdelegació del Govern i que està previst que quedi alliberat, està qualificat d'equipament i és un bé cultural d'interès local (BCIL).
2. **Dèficits en equipaments per a la gent gran:** no hi havia cap residència pública a la Dreta de l'Eixample i tampoc cap apartament tutelat. Pel que fa als espais-casals de gent gran, el Casal el Carlit estava ple i amb llista d'espera i els centres de dia que hi havia estaven saturats.
3. El veïnat del Fort Pienc i de la Dreta de l'Eixample reclamen des de fa anys la construcció del **nou CAP** Sant Joan.
4. Dèficit d'**escola bressol pública**.
5. **Centres cívics i ateneus:** rehabilitar el Taller Masriera com a equipament cultural amb funcions d'Ateneu i iniciar la definició de l'Espai Memorial i l'Espai per a joves de la Dreta.
6. Trasllat o ampliació de la **Biblioteca Sofia Barat**.
7. Reclamació de la recuperació dels usos del subsol del **Mercat de la Concepció**, actualment buit.

L'informe de l'AVV Dreta Eixample també deia que el barri no té un Pla d'equipaments, eina que es considera necessària per poder planificar els programes d'actuació i les inversions, i revertir així aquest dèficit al territori.

Al seu torn, en la resposta que el Districte de l'Eixample ha fet arribar a la Sindicatura aquest 2024, exposa que en aquests moments ni el barri de la Dreta de l'Eixample ni altres del districte disposen de Pla d'equipaments. El Districte informa que segueix directrius de les àrees centrals i les seves recomanacions en els plans generals de ciutat, tenint en compte diferents ràtios poblacionals, per poder arribar a determinar els equipaments o serveis necessaris per als barris. A partir d'aquesta anàlisi (de la qual, com hem exposat anteriorment, no s'han aportat dades més concretes) i en relació amb el **barri de la Dreta de l'Eixample**, es reconeix que és **històricament el barri que més carències presenta dins d'aquest districte**.

La resposta del Districte conclou que el barri de la Dreta de l'Eixample hauria de disposar de:

- Un casal de gent gran
- Una ampliació de la biblioteca
- Un casal infantil, dotat d'espai municipal de suport a la criança
- Un casal de barri

Amb aquests equipaments el barri tindria les dotacions mínimes i es podrien atendre les necessitats dels diferents sectors de la població.

En aquesta línia de treball, l'Ajuntament havia adquirit l'edifici del **Taller Masriera** i havia fet les actuacions més immediates per permetre el seu ús com a equipament. **Es treballava per traslladar-hi i ampliar la Biblioteca Sofia Barat, que compartiria projecte i espais amb un casal-ateneu comunitari que faria les funcions de casal de barri.**

Amb el trasllat de la Biblioteca, quedaria disponible l'espai que aquesta ocupa (un total de 540 m²) que es podria destinar a incloure-hi serveis per a la infància o similars. Quant al casal de gent gran a la part central del barri, el Districte informa que es treballava en la cerca d'un espai adequat, de 800 a 1000 m².

Per tant, observem que **el Districte actua per ampliar la dotació d'equipaments del barri i que les actuacions que ha dut a terme, fins a la data, s'alineen amb necessitats que l'AVV Dreta de l'Eixample recull al seu informe.**

També cal destacar que certes necessitats detectades i expressades per l'entitat promotora de la queixa, com la creació d'un nou CAP, no corresponen competencialment (o no de forma exclusiva) a l'Ajuntament de Barcelona. Per tant, és necessari, treballar amb les altres administracions implicades.

4. Els equipaments municipals i el seu paper en la garantia de drets

Més enllà de constatar que malgrat les dificultats per trobar sòl s'estan duent actuacions per dotar mínimament el barri de determinats equipaments, resulta complex, amb la informació disponible, determinar si amb aquestes actuacions i la previsió resultant és suficient per garantir **el dret a la ciutat** de la gent que hi viu. No obstant això, aquesta Sindicatura vol fer unes consideracions al respecte.

La Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat preveu el compromís per garantir el **dret a la ciutat**, el qual inclou, entre altres, la qualitat de vida, i fa un èmfasi especial en la protecció de col·lectius vulnerables. També inclou, altres drets més específics, el **dret a un urbanisme harmoniós i sostenible**, que procuri una relació harmoniosa entre l'hàbitat, els serveis públics, els equipaments, els espais verds i les estructures destinades als usos col·lectius.

Diferents normatives regulen els equipaments que competencialment les administracions han de disposar en referència a la població i el territori, però la societat es troba en constant canvi i evolució, i les necessitats de la ciutadania han esdevingut més complexes. I, al seu torn també, les necessitats de determinats equipaments.

En aquesta línia, l'any **2007** es publicava el document "**Bases per a l'elaboració del Pla d'equipaments de Barcelona**". Aquest instrument **definia el Pla com l'eina de planificació, racionalització i gestió que el Govern municipal necessitava per orientar-se a l'òptim nivell de qualitat de vida i de cohesió social per al conjunt de la ciutadania**. En aquell moment, ja s'assenyalava que un dels principis bàsics en la construcció d'aquesta eina era la **participació ciutadana i el consens entre les administracions** o els agents que hi puguin estar implicats.

El document incloïa la següent definició d'equipament:

un conjunt d'espais o d'instal·lacions definides i diferenciades de la via pública (sovint ubicades en una part o en la totalitat d'un edifici), amb unes infraestructures de dimensions estandarditzades, per a unes activitats i usos específics i propis d'un servei dirigit a la ciutadania o a unes persones usuàries determinades (la raó de ser de l'equipament).

També s'hi feia referència al fet que els equipaments es poden identificar "no solament d'acord amb els àmbits d'intervenció a què pertanyen, sinó pel grau de proximitat dels serveis que ofereixen i presten a la ciutadania". I es referia als **equipaments de proximitat** com aquells als quals "l'arrelament al territori proper (el barri) i l'atenció a la seva pròpia comunitat els confereixen un valor afegit. Són el conjunt d'equipaments que cal planificar en la configuració d'un barri o d'un territori amb una comunitat amb sentit de pertinença".

Així, doncs, cal tenir en compte que **els equipaments públics compleixen també una funció fonamental com a palanques de la vida comunitària i del seu teixit associatiu, i com a vectors de la configuració socioeconòmica i demogràfica del territori**. Tenir en compte aquesta funció és important des de la perspectiva del dret a la ciutat, més enllà de la relativa a cobrir les necessitats potencials de la població. En concret, en el cas de la Dreta de l'Eixample, aquesta ascendeix a un total de 44.675 persones, d'acord amb xifres oficials de població a 1 de gener de 2021.

Aquesta Sindicatura considera que, en una gran ciutat com Barcelona, les fronteres administratives no coincideixen amb les fronteres reals que determinen els fluxos de la vida quotidiana de les persones. Per aquest motiu, es pot considerar que un equipament és de proximitat no només per a les persones habitants d'un determinat barri, sinó també del barri limítrof. En conseqüència, a l'hora d'avaluar la proximitat d'un determinat equipament (i, per tant, la mesura en què contribueix a fomentar el dret a la ciutat) cal valorar el seu radi d'influència real, amb independència de la seva frontera administrativa.

La darrera qüestió sobre la qual volem referir-vos pel que fa a les "Bases per a l'elaboració del Pla d'equipaments de Barcelona" és que recollia la **necessitat d'introduir canvis en la tipologia d'equipaments**. En aquest sentit, mencionava que

els equipaments que conté el catàleg d'equipaments del Pla general metropolità requereixen una revisió, atès que la realitat social canviant demana una major diversificació i especialització. Les Bases fins i tot estableixen una classificació general per àmbits i, per a cada un d'ells, es detallaven els equipaments i els estàndards i criteris que calia aplicar.

5. La importància de l'equitat territorial

Des de la publicació d'aquestes Bases s'ha produït una trajectòria municipal important en l'elaboració de Plans d'equipaments, amb moments de força equitat territorial, pel que fa a la disposició d'aquesta eina. No obstant, actualment **ens trobem amb una disparitat de models quant als Plans d'equipaments a la ciutat**. Així, per exemple, el Districte de Sants-Montjuïc va treballar el 2018 en l'elaboració del "Pla d'equipaments de la zona centre de Sants-Montjuïc 2020-2030", amb una qualitat destacable i resultats molts concrets. Un altre exemple el trobem en el districte de Nou Barris, que disposa del "Pla d'equipaments per al districte de Nou Barris 2020-2030" el qual, seguint un patró molt similar, aconsegueix també perfilar amb molta concreció quines són les necessitats del districte.

No correspon a aquesta Sindicatura indicar quins són els equipaments de què ha de dotar-se el barri de la Dreta de l'Eixample, ni indicar la seva prioritat, dimensió o capacitat. Però sí que ens correspon orientar o **recomanar al Districte que es doti dels instruments que puguin indicar quines són aquestes necessitats, amb el rigor necessari**. En aquesta línia, i en la mesura que el consistori ha treballat històricament per definir quin ha de ser el contingut d'aquests plans, **entenem que el Districte de l'Eixample ha de disposar d'un Pla d'equipaments, amb la dimensió que consideri, ja sigui per a tot el districte (amb el detall de cada barri), ja sigui per barris**.

També volem assenyalar que la diferència entre aquells barris o districtes que sí disposen d'un Pla d'equipaments vers els que no tenen aquest instrument és un element que pot crear desigualtat, en diferents sentits:

- En aquells barris on hi ha Pla d'equipaments, l'orientació de la tasca política i gestora pot disposar de major definició i orientació, en detriment d'aquells on no n'hi ha amb el mateix nivell de detall i concreció.
- Als barris on sí existeix, s'han emprat mecanismes participatius en els quals la ciutadania ha pogut manifestar les seves reivindicacions, en detriment d'aquells on no s'ha pogut fer.
- I finalment, els Plans d'equipaments són documents públics i, per tant, es treballa amb plena transparència, a diferència d'aquells barris en els quals, com en el cas de l'Eixample, i malgrat que s'hagi pogut treballar i informar la

ciudadania, aquesta anàlisi no és pública i no s'ha seguit una participació estructurada.

En definitiva, aquesta institució considera que els Plans d'equipaments faciliten determinar amb més precisió quines són les necessitats que cal cobrir per part de les administracions a través dels equipaments corresponents, i constituir així un mecanisme útil per garantir els drets de la ciudadania. També contribueixen a assegurar una qualitat de vida adequada i a promoure el dret a la ciutat.

6. Sobre l'actuació en relació amb l'edifici de la ronda de Sant Pere

Finalment, l'Ajuntament de Barcelona informa que manté contactes per tal que l'edifici de la ronda de Sant Pere es destini a incloure un equipament de servei públic. Anteriorment, l'Ajuntament ja va exposar les dificultats que suposa adquirir un edifici d'aquestes característiques, principalment per motius econòmics i de procediment. Aquesta Sindicatura entén els criteris d'oportunitat d'aquestes adquisicions i el respecte als principis d'eficàcia, eficiència i economia que han de regir l'actuació de l'Ajuntament.

Però, atès el temps que fa que aquest edifici es troba tancat i la manca de sòl que té aquest barri, caldria informar amb més concreció la ciudadania de les actuacions municipals fetes i dels principals esculls que s'hagin hagut d'enfrontar.

DECISIÓ

D'acord amb el que disposen l'article 143 de la Carta municipal de Barcelona i el reglament que regula la Sindicatura de Greuges de Barcelona, aquesta institució té com a missió valorar si s'ha produït un greuge. Considerats els fets i les normes aplicables, conclou que, en aquest cas, **l'actuació del Districte de l'Eixample és millorable pel que fa a la planificació d'equipaments del barri de la Dreta de l'Eixample i el foment de la participació ciutadana.**

Per tot el que s'ha exposat, aquesta Sindicatura emet la decisió següent:

- **Recomanar al Districte de l'Eixample** que es doti d'un Pla d'equipaments per al barri de la Dreta de l'Eixample, així com per als altres barris, el qual s'ha d'elaborar amb la preceptiva participació ciutadana.
- **Recomanar al Districte de l'Eixample** que mantingui informat el veïnat sobre les gestions dutes a terme pel que fa al destí de l'edifici de la ronda de Sant Pere.

- **Recomanar a la Gerència de Coordinació Territorial i Proximitat** que es treballi a efectes que hi hagi equilibri entre els territoris, pel que fa a la disposició d'eines (plans d'equipaments) que permetin determinar les necessitats d'equipaments en els territoris i preveure les actuacions necessàries.

Aquesta resolució es comunicarà a l'òrgan municipal competent, se'n donarà compte al Plenari del Consell Municipal en l'informe anual reglamentari i s'informarà la persona interessada del seu contingut.